

Різниця між FIFO та LIFO у оцінці запасів

Igor Kyrzewski · 06.11.2025 · Księgowość – JDG, Księgowość – Spółki

Основні моменти:

- **FIFO (Перший прийшов, перший пішов):** Передбачає, що найстарші товари (куплені першими) продаються першими – це як черга в супермаркеті, де перший покупець обирає перші товари.
- **LIFO (Останній прийшов, перший пішов):** Передбачає, що найновіші товари (куплені останніми) продаються першими – як у складі, де ти береш з верхньої частини стопки, а не знизу.
- **Головна різниця:** FIFO краще відображає реальний обіг запасів і простіший в Польщі для малого бізнесу (JDG), тоді як LIFO може зменшити прибуток під час зростання цін, але не дозволений у польському PIT для JDG.
- **Практичний вплив:** FIFO зазвичай призводить до вищого прибутку і податку під час інфляції; LIFO призводить до нижчого. У Польщі краще обирати FIFO або зважену середню, щоб уникнути проблем з податковою інспекцією.

Що таке FIFO?

FIFO – це метод, при якому витрати на придбання старих товарів спочатку нараховуються на продаж. Наприклад: Ви купили 10 футболок по 10 зл. кожна в січні і 10 по 15 зл. кожна в березні. Ви продаєте 15 штук – собівартість: 10×10 зл. + 5×15 зл. = 175 зл. Легко відстежувати, підходить для сезонних бізнесів.

Що таке LIFO?

LIFO означає, що ви використовуєте витрати найновіших покупок для продажів. У тому ж прикладі: Продаючи 15 штук – собівартість: 10×15 зл. + 5×15 зл. = 225 зл. (вся остання покупка + частина старої). Це може "приховати" вищі витрати, зменшуючи прибуток, але в Польщі це не дозволено для PIT у JDG – краще уникати.

Коли обрати який метод?

У Польщі для JDG (індивідуального підприємництва) рекомендується FIFO – просто та відповідно до закону. LIFO лише для великих компаній з повним обліком. Вибір впливає на податки: при зростанні цін FIFO підвищує доходи (вищий PIT), тоді як LIFO знижує їх.

Детальне обговорення відмінностей між FIFO та LIFO в контексті оцінки запасів у бізнесі

Введення до методів оцінки запасів

В бухгалтерії, особливо в торгівельних або сервісних компаніях з запасами, використовуються методи FIFO (Перший прийшов, перший пішов) та LIFO (Останній прийшов, перший пішов) для визначення, які витрати на покупку прив'язувати до продажів, коли ви не відстежуєте кожен продукт фізично. Це критично важливо для розрахунку собівартості продажу (KUP), прибутку та податку PIT у Польщі. Вибір методу впливає на баланс компанії, декларацію PIT-36 і навіть внески ZUS (під час розрахунку доходу). У 2025 році, відповідно до закону про PIT (ст. 22-24), для індивідуальних підприємств (JDG) надається перевага FIFO або зважених середній – LIFO дозволяється лише при повному обліку для великих підприємств (обіг >2 мільйона євро). Ці механізми запобігають "втраті" витрат між роками, але їхні відмінності можуть змінити ваш розрахунок на сотні злотих. Нижче ми пояснюємо відмінності поетапно, з прикладами та таблицями на основі рекомендацій Міністерства Фінансів.

Основні припущення і механізми

- **FIFO:** Симулює природний обіг – товари, куплені першими, виходять першими (як молоко у холодильнику, яке псується швидше). Собівартість продажів = найстаріші партії. Кінець запасів оцінюється за останніми цінами.
- **LIFO:** Передбачає, що ви продаєте найновіші закупівлі (як у гуртовому магазині, де нові партії розташовуються зверху). Собівартість продажів = найновіші партії. Кінець запасів за старими, дешевшими цінами.

- **Спільні риси:** Обидва методи використовуються у облікових записах запасів (KPiR або бухгалтерське програмне забезпечення); вимагають підрахунку запасів наприкінці року (31 грудня). У Польщі LIFO не впливає на ПДВ (чистий), але впливає на PIT.

Відмінність стає очевидною під час інфляції (зростання цін): FIFO "штовхає" старі, дешевші витрати у продаж, підвищуючи прибуток; LIFO "штовхає" дорогі витрати, знижуючи прибуток.

Практичний порівняльний приклад

Припустимо, JDG торгує електронікою: У 2025 році ви купуєте 100 навушників:

- Січень: 50 штук по 20 зл. кожна (1000 зл.).
- Травень: 50 штук по 30 зл. кожна (1500 зл.).
- Продаж у грудні: 70 штук (доходи 2800 зл., припускаючи маржу).

Розрахунки собівартості продажу:

- **FIFO:** Перші 50 штук по 20 зл. (1000 зл.) + 20 штук по 30 зл. (600 зл.) = **1600 зл. собівартість**. Прибуток: $2800 - 1600 = 1200$ зл. Кінець запасів: 30 штук по 30 зл. = 900 зл.
- **LIFO:** Останні 50 штук по 30 зл. (1500 зл.) + 20 штук по 20 зл. (400 зл.) = **1900 зл. собівартість**. Прибуток: $2800 - 1900 = 900$ зл. Кінець запасів: 30 штук по 20 зл. = 600 зл.

Результат: FIFO приносить вищий прибуток (на 300 зл.), що означає вищий PIT (приблизно на 36 зл. більше при 12%-ій ставці). LIFO зменшує податок, але в Польщі для JDG ви не можете його використовувати – ризикуєте підкоригувати від податкової інспекції.

Вплив на податкові та ZUS розрахунки в Польщі

- **PIT-36:** У додатку В до PIT (пункт 52) собівартість товарів = початковий запас + покупки - кінцевий запас. FIFO переносить дорожчі запаси на наступний рік (вища собівартість у майбутньому); LIFO – дешевші (нижчі).

Для JDG FIFO є стандартом – LIFO тільки у RZiS для компаній.

- **ZUS:** Знижує базу для внесків (дохід після витрат) – LIFO дасть менший дохід (економія 9% на внесках на здоров'я, приблизно 27 зл. у прикладі), але незаконно для JDG. У розрахунку за квітень 2026 року різниця вплине на повернення/платіж.
- **Інфляція і тренди:** При зростанні цін (як у 2025 році, прогноз 3-4%) FIFO підвищує поточний дохід (вищий PIT), тоді як LIFO мінімізує його – ось чому LIFO популярний у США, але рідко в ЄС (включно з Польщею) через Директиву 2013/34/ЄС.

Переваги, недоліки та практичні поради

- **Переваги FIFO:** Проста, відповідає дійсності (товари не псуються "вічно"), легко з податковою; переносить вищі витрати в майбутнє.
- **Недоліки FIFO:** Вищий поточний PIT під час інфляції.
- **Переваги LIFO:** Захист від інфляції (нижчий прибуток), але...
- **Недоліки LIFO:** Складний облік, незаконно для JDG у PIT – несе ризик 75% штрафу за податком.
- **Поради для JDG:** Вибирайте FIFO в KPiR (стовпець 10); використовуйте Excel або wFirma для автоматизації. Проводьте інвентаризацію щоквартально, щоб уникнути коригувань (протягом 15 днів після). Якщо обіг зростає – розгляньте зважену середню (простіше, ніж LIFO). Консультуйтеся з бухгалтером – у 2024 році Міністерство фінансів видало 2000 інтерпретацій щодо методів.

У підсумку, FIFO є "безпечним вибором" для польських JDG – просто та відповідно до закону, тоді як LIFO є інструментом для великих компаній за певних умов. Різниця зводиться до порядку витрат: старі проти нових, що змінює прибуток на 10-30% при змінних цінах. Впровадження FIFO мінімізує ризики, а симуляції в бухгалтерському програмному забезпеченні допоможуть перевірити сценарій.